

معرفی انتشارات تازه جغرافیایی

کتاب برگزیده سال ۱۳۷۹

کتاب «پایگاه علم جغرافیا در ایران»، جلد اول «جغرافیای شهری در ایران» تالیف استاد ارجمند دکتر مصطفی مؤمنی از انتشارات فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران. تهران سال ۱۳۷۷، توزیع سال ۱۳۷۸.

کتاب پایگاه جغرافیای شهری ایران در چهارچوب دانش جغرافیا، از سرآغاز علمی آن تاکنون (۱۳۷۶) با استفاده از تحلیل‌های تکوینی، ساختاری و کارکردی مورد بحث قرار گرفته است.

* پیشگفتار و مقدمه این کار وزین پژوهشی حدود ۳۰ صفحه از کتاب را در برمی‌گیرد که در آن از روند تکوینی جغرافیای شهری، در قلمرو مکاتب و دیدگاههای جغرافیای شهری کارکردگرا، ساختارگرا، رفتارگرا و بالاخره جغرافیای شهری کمیته‌ی و کاربردی سخن رفته است.

* زیر عنوان مراحل تکامل جغرافیای شهری ایران، جوانه‌زنی جغرافیای شهری کشورمان که از دوران تأسیس دارالفنون (۱۲۸۶ هـ.ق) آغاز شده و همگام با تأسیس مؤسسات آموزش عالی و دانشگاهی در بطن گروههای آموزشی جغرافیا شکل گرفته و پویا شده است، به گونه‌ی بایسته بررسی گردیده و به منظور ارزیابی آهنگ حرکت و رشد آن با جغرافیای شهری کشورهای غرب مورد تطبیق و آزمون قرار گرفته است.

* مهمترین بحث کتاب مربوط به جغرافیای شهری و برنامه‌ریزی شهری ایران پس از انقلاب اسلامی (مربوط به سالهای ۱۳۵۸ تا ۱۳۷۶) است که حدود ۲۰ سال تلاش

جغرافیدانان شهری ایران را می‌نمایاند. در این بحث جامع با ۳۲ زیر عنوان، از روش‌شناسی، مکاتب، نظریه‌ها و جهت‌گیریهای مؤلفان جغرافیای شهری این دوره سخن رفته است. در این بحث نیز ضمن ارزیابی چون و چند همپایی جغرافیای شهری ایران با غرب، روی جغرافیای شهری و برنامه‌ریزی شهری ایران، آینده‌نگری جامع انجام گرفته است.

* از نکات بارز کتاب، انطباق عنوان آن با محتوای مطالبی است که در ۴۱۳ صفحه تالیف یافته است. دکتر مؤمنی در تدوین این اثر ماندگار جغرافیایی، به طور گسترده و وسیع از ۳۹۵ منبع داخلی و ۳۰۸ مأخذ خارجی به زبانهای زنده دنیا، عمدتاً به زبان آلمانی سود برده و سند با ارزش جغرافیایی فراراه محققان کشورمان قرار داده است، به گونه‌ای که هیچ محقق جغرافیایی در محور مطالعات شهری، بویژه در مقاطع تنظیم پایان نامه‌های دوره کارشناسی ارشد و دکترا نمی‌تواند خود را بی‌نیاز از مطالعه و بهره‌گیری از مطالب آن بداند.

* مجله فضای جغرافیایی انتخاب بحق کتاب «پایگاه جغرافیای شهری در ایران» را به عنوان کتاب سال و برگزیده دهه فجر ۱۳۷۹ به مؤلف ارجمند، گروه جغرافیای دانشگاه شهید بهشتی و جامعه جغرافیایی ایران تبریک گفته و توفیق آن استاد واقع نگر و کم ادعا را صمیمانه آرزو می‌کند.

معرفی کتاب دیگر: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

«شناخت‌شناسی و مبانی جغرافیای انسانی» تألیف دکتر یداله فرید، ناشر دانشگاه آزاد اسلامی (واحد اهر). چاپ نخست سال ۱۳۷۹، تیراژ ۲۵۰۰ نسخه در ۵۵۶ صفحه، بها ۱۵۰۰۰ ریال.

* کتاب مورد بحث در دو بخش تنظیم یافته است. در فصل اول بخش نخست با عنوان «شناخت‌شناسی جغرافیا» به پرسش شناخت‌شناسی چیست و جایگاه آن در طبقه بندی علوم کجا است؟ پاسخ لازم داده شده و شناخت‌شناسی را در بررسی آگاهانه موضوع، روش، هدف، حدود حرکت، نظریه و دیدگاههای مکاتب مختلف جغرافیای انسانی مؤثر دانسته و

خاستگاه آنرا در بطن دکترین‌ها و نظریه‌های فلسفی تشخیص داده است، شناختی که پژوهشگر جغرافیا را در تقابل با اندیشه‌های انتقادی مبالغه آمیز و غیر متعارف و در برابر جزم اندیشی و محافظه کاری راهنما است.

* در فصل دوم بخش نخست، از شناخت‌شناسی جغرافیای انسانی، از نگرشهای کلاسیک در قلمرو جغرافیای انسانی، دیدگاههای نو مثبت گرا، بنیادی، رفتاری، جغرافیای انسانی نو و از نوآوریهای دهه هشتاد به این طرف، بویژه در بستر روش‌شناسی «جغرافیای کورماتیک» سخن رفته است.

* در فصول دهگانه بخش دوم کتاب از تعاریف و مفاهیم و گرایش‌های جغرافیای انسانی، مبانی فیزیکی، اکولوژیکی، بیولوژیکی و اجتماعی و فرهنگی آن بحث شده و نوآوریهای در قلمرو جغرافیای شهری و روستایی نشان داده شده و بالاخره از ارتباط جغرافیای انسانی با جغرافیای اقتصادی و از ناحیه به عنوان فضای مناسب برای تحقیقات جغرافیایی به تفصیل مطالبی مطرح شده است.

* در آخر هر فصل منابع مورد استفاده آن فصل جداگانه مطرح شده و برای آگاهی بیشتر خوانندگان منابع خارجی با توضیحی مختصر معرفی شده است. کتاب علاوه بر ۹ جدول دارای ۶۴ شکل مرتبط با موضوع است.

* نتیجه کتاب که در ۸ صفحه تدوین یافته است، چکیده نظرات و باورهای مؤلف درباره نقش جغرافیای انسانی زمان ما است. در این نوشته مآخذ، بستر حرکت جغرافیدان در ساخت فضا و حدود آزادی انسانها در بهره‌گیری از محیط زیست‌شان نشان داده شده است. در لابه‌لای کتاب، مؤلف به تسلیم بی‌چون و چرای جغرافیدان در برابر «جبر محیطی» بهمان اندازه حساس و اندیشناک است که «جبرگرایی کمیته» وی را به اندیشه و تأمل واداشته است، چراکه بباور مؤلف اولاً «جبرگرایی کمیته» ناقض اصل مشاهده در جغرافیا است، ثانیاً در ساخت فضا، ایده‌نولوژیها و فرهنگ‌ها را در شکل‌بندی اقتصادی - اجتماعی فضاها کم‌نقشی نیست.

بنظر مؤلف جغرافیای انسانی به عنوان دانش بهزیستی انسانها در حذف نابرابریهای حاکم بر فضاهای جغرافیایی و ایجاد محیطهای بالنسبه همگون جغرافیایی - اجتماعی گام

برمی‌دارد و جغرافیا القاء و تقویت کننده کلیه علائق و هبستگی‌هایی است که انسانها نسبت به میهن و زادگاه خود دارند و به همین لحاظ مؤلف کتاب، گسترش آموزش جغرافیا را در راستای دل بستن انسانها به خانه و فرهنگ خویش توصیه می‌کند^(۱)...

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- داوطلبان خرید کتاب می‌توانند از همان آدرس مجله « فضای جغرافیایی » استفاده کنند.